

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยลำดับเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านคลองสิบแปด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน

2.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของ

2.5 ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วม

2.6 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

2.7 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

2.8 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

3.3 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

3.4 คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4.1 ระดับชั้น

4.2 วุฒิกการศึกษา

4.3 อาชีพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพทั่วไปของโรงเรียนบ้านคลองสิบแปด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

จากแผนปฏิบัติการราชการประจำปีของโรงเรียนบ้านคลองสิบแปด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 (โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด, 2555, หน้า 2) มีสภาพทั่วไปดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ตำบลเขาซก อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20190 โทรศัพท์ 0-3819-0004 เว็บไซต์ <http://www.klongsippad.com> สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
2. เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. มีเขตพื้นที่บริการ 2 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่บ้านคลองสิบแปด 2) หมู่บ้านชากนา

ข้อมูลด้านการบริหาร

1. ชื่อ-สกุล ผู้บริหาร นายสรศักดิ์ สมบุญมาก วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ ตั้งแต่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 7 ปี 1 เดือน

ปรัชญาของโรงเรียน

“นตฺถิ ปญฺญา สมาอาภา” แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี

คำขวัญของโรงเรียน

เรียนดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม

ตารางที่ 1 ข้อมูลนักเรียน จำนวนห้องเรียน และนักเรียน (ข้อมูล ณ วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2556)

ที่	ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวน ห้องเรียน	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม		
1.	อนุบาล 1	10	7	17	1	
2.	อนุบาล 2	6	7	13	1	
3.	ประถมศึกษาปีที่ 1	13	15	28	1	
4.	ประถมศึกษาปีที่ 2	5	7	12	1	
5.	ประถมศึกษาปีที่ 3	9	5	14	1	
6.	ประถมศึกษาปีที่ 4	7	7	14	1	
7.	ประถมศึกษาปีที่ 5	9	5	14	1	
8.	ประถมศึกษาปีที่ 6	10	10	20	1	
9.	มัธยมศึกษาปีที่ 1	9	13	22	1	
10.	มัธยมศึกษาปีที่ 2	5	10	15	1	
11.	มัธยมศึกษาปีที่ 3	2	3	5	1	
	รวม	85	89	174	11	

ข้อมูลครูและบุคลากรโรงเรียน

- จำนวนครูทั้งหมด จำนวน 17 คน
- ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน
- ปริญญาตรี จำนวน 14 คน
- สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน

สภาพชุมชน

สภาพทางภูมิศาสตร์

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพชุมชนที่อยู่ในเขตบริการ โรงเรียนบ้านคลองสิบบแปด ตั้งอยู่ในเขตตำบลเขาชก อำเภอหนองใหญ่ อยู่ในเขตการปกครอง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชก พื้นที่ส่วนเป็นที่ราบเชิงเขา มีภูเขาอยู่รายล้อมชุมชน มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและการเกษตร ซึ่งเป็นคลองธรรมชาติ สภาพพื้นที่ดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง

การคมนาคมและสาธารณูปโภค มีดังนี้

เส้นทางคมนาคม

ถนนลาดยางผ่าน เป็นถนนสายบึงสามงาม-คลองสิบแปด ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร เชื่อมต่อกับถนนสายชลบุรี-แกลง (สาย 344)

สาธารณูปโภค

1. ไฟฟ้า จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอหนองใหญ่
2. ประปา ใช้น้ำจากบ่อบาดาลภายในโรงเรียน ในฤดูแล้งชุมชนบ้านคลองสิบแปด ไม่สามารถต่อระบบประปาหมู่บ้านได้
3. โทรศัพท์ ที่โรงเรียน ได้ติดตั้งโทรศัพท์ระบบ 470 และมีโทรศัพท์ตู้สาธารณะของบ้านป่ายุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

สภาพเศรษฐกิจ/ อาชีพ

ประชากรในชุมชน ส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป พึ่งเศรษฐกิจของบ้านคลองสิบแปด ได้แก่ ป่าลัม ยางพารา และมันสำปะหลัง เป็นต้น แต่ร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากเจ้าของที่ดินเป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาทำการเกษตร โดยอาศัยแรงงานจากชาวบ้านหมู่บ้านคลองสิบแปด

ศาสนา

การนับถือศาสนาของชุมชนในเขตบริการส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ และมีประชากรที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างในหมู่บ้านบางส่วนนับถือศาสนาอิสลาม มีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 1 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านคลองสิบแปด

วัฒนธรรม

ชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนบ้านคลองสิบแปด มีวัฒนธรรมและประเพณี รูปแบบการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาแต่โบราณ มีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีนิยมของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ วันเข้าพรรษา การตัดบวชเทโวในวันออกพรรษา ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น และมีประเพณีท้องถิ่น อัน ได้แก่ ประเพณีวิ่งควาย ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดชลบุรี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นการสืบทอดวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น การจักสาน การทอผ้า การทอเสื่อ และมีการฝึกฝนอาชีพในปัจจุบัน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างปูน เป็นต้น

การบริหารงานของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด ได้มีการจัดวางทิศทางเพื่อกำหนดแนวทางอนาคตของโรงเรียนโดยอาศัยการประเมินสภาพของโรงเรียนเป็นฐานในการพิจารณา ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ (โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด, 2555, หน้า 140) มีดังนี้

วิสัยทัศน์

โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีพลานามัยที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสุข มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ น้อมนำแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน รักท้องถิ่น ประเทศชาติ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา จัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด ร่วมรื้อสร้างงานเพื่อต่อการจัดการเรียน การสอน

พันธกิจ

1. พัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ของสถานศึกษา และมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา
 2. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุข มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ น้อมนำแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 3. ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้มีพลานามัยสมบูรณ์มีทักษะทางด้านกีฬา
 4. ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
- อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. จัดหาสื่อ เทคโนโลยี และเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน

เป้าหมาย

ด้านคุณภาพผู้เรียน (ปฐมวัย/ การศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ปฐมวัย

1. เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต
4. เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น
6. เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง

7. เด็กมีสุขอนามัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
8. เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

6. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

อย่างต่อเนื่อง

7. ผู้เรียนมีสุขอนามัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

8. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ด้านการเรียนการสอน (การพัฒนาครู)

1. ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ
2. ครูหมั่นพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

1. โรงเรียนมีการบริหารจัดการศึกษา ระบบสารสนเทศอย่างครบวงจร
2. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
3. โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

1. โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
2. โรงเรียนมีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กร ชุมชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้

ในชุมชน

3. โรงเรียนและชุมชนมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการริเริ่มหรือการวางแผนของบุคคลเกี่ยวกับการเข้ามาดำเนินงานต่าง ๆ ในลักษณะของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการร่วมกันอย่างชัดเจน โดยพลังของกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งมีผู้ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ออกตาเวย์ (Ottaway, 1962, p. 201 อ้างถึงใน จินรัตน์ สมสืบ, 2539, หน้า 22-26) ได้ให้ความหมายว่า คือ การที่สมาชิกของกลุ่มมีความสนใจ มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการศึกษา ทำความเข้าใจและดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะนำไปสู่ความร่วมมือกันให้บรรลุวัตถุประสงค์

ยูพาพร รูปงาม (2545, หน้า 5) ได้การมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากความเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมตัวกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

ยวัฒน์ วุฒิเมธี (2546, หน้า 26) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของตนเอง

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2545, หน้า 48) ได้อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีบทบาทหน้าที่และอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรม รวมทั้งการจัดสรร การใช้ และการดูแลรักษาทรัพยากรที่มีอยู่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรม ตามความต้องการหรือความสนใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นกระบวนการ

การมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบน

ลงล่าง (Top-Down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-Up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของโอคเลย์ (Oakley, 1984, p. 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นที่ขาดหาย (Missing Ingredient) ในกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย บัญญัติ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้ คายูปัน (Cayupan, 1985 อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ, 2539, หน้า 22-26) นิยามการมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) ว่าเป็นกิจกรรมที่ผู้รับประโยชน์จากการพัฒนามีโอกาสและใช้โอกาสในการแสดงความรู้สึก บ่งบอกความต้องการ และการร่วมวางแผนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหาและจัดสรรทรัพยากร การได้รับประโยชน์ และการประเมินผล

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

นอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามา

มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการรื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman, 1946, p. 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่าง ๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

ขั้นตอนและกระบวนการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2544, หน้า 56) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมว่า การปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ การเข้าถึงเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมกันกำหนดโครงการหรือกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายในโครงการหรือกิจกรรมทั้งหมด
3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อไป

ซัมพ์ซัน และอังสตรอม (Sumption & Engstrom, 1967, p. 57 อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ, 2539) ได้เสนอหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จไว้ ดังนี้

1. ความร่วมมือด้านวิชาการ โดยสถานศึกษาจัดวางตัวบุคคลเพื่อช่วยกำหนดทิศทางว่า ควรจะทำอะไร
 2. ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ได้กำหนดไว้แล้ว
 3. ให้คณะทำงานระดับมืออาชีพรับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด
 4. ให้สาธารณชนได้มีส่วนร่วมในทุกระดับ
 5. ตั้งที่ปรึกษาระดับมืออาชีพให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด
 6. ให้นักกฎหมายที่มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา
 7. การมีส่วนร่วมควรเป็นระบบการทำงานสอดคล้องกันแบบฟันเฟืองทั่วทั้งชุมชน
 8. การมีส่วนร่วมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาอย่างรอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วน
- ในทุก ๆ ระดับ
9. ควรมีการจัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม
 10. การมีส่วนร่วมควรเป็นไปอย่างผสมผสาน โดยให้โอกาสแก่ทุกส่วนในชุมชนได้มีส่วนร่วม
 11. มีการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน

12. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

13. การมีส่วนร่วมควรดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเป้าหมายสุดท้าย

โรเจอร์ & ฟลอยด์ (Roger & Floyd, 1971) อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

1. ความสนใจ และความห่วงใยกังวลกับสภาพปัญหาที่เผชิญร่วมกันกลายเป็นความสนใจและกังวลใจของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ ซึ่งเป็นอยู่ขณะนั้น ผลักดันไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อการวางแผนกระทำร่วมกัน
3. การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทาง ที่พึงปรารถนา กลุ่มจะต้องมีความเข้มแข็งมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เดือดร้อน

นอกจากนี้ โรเจอร์ & ฟลอยด์ (Roger & Floyd, 1971) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่า การมีส่วนร่วมควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การริเริ่ม เป็นการเริ่มต้นในการศึกษาคิดค้น สืบหาสภาพความต้องการและปัจจัยที่จะโน้มน้าวใจให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการ หรือ กิจกรรม ตลอดจนการตัดสินใจกำหนดและจัดลำดับความสำคัญ ความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงาน
2. การวางแผน เป็นการกำหนดมาตรการ วัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการ และแนวทางการประเมินผล รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรม ตลอดจนการประสานงานและขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การดำเนินงาน เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ การติดต่อประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลการดำเนินงานตาม โครงการหรือ กิจกรรมที่กำหนด รวมทั้งการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
4. การประเมินผล เป็นการติดตาม ตรวจสอบสภาพความก้าวหน้าและปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งการให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการ เข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. ดำเนินงานตาม โครงการ และ/ หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
6. ประเมินผล

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ถาวรณี พวงมณี (2547, หน้า 25) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาให้ให้ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. บุคคล ได้แก่ ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. องค์กร ได้แก่ หน่วยงาน สถานศึกษา ชุมชน หมู่บ้าน และสถานที่สำคัญในท้องถิ่น
3. กิจกรรม ได้แก่ งานหรือโครงการ กลุ่มกิจกรรมที่ประชาชนจะทำร่วมกันในลักษณะ

ริเริ่ม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจะต้องมีเครือข่ายในการติดต่อประสานงานกัน โดยจะต้อง มีกิจกรรมกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป ขนาดของกลุ่มพอเหมาะสม ไม่เล็ก ไม่ใหญ่จนเกินไป ความสัมพันธ์ของกลุ่มจะต้องไปในทิศทางเดียวกัน ระยะเวลาในการติดต่อต้องมีความต่อเนื่อง ใช้วิธีการติดต่อทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524, หน้า 76 อ้างถึงใน สุจิตรา ปันดี, 2547) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อนักเรียนไว้ ดังนี้

1. บิดามารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอม ตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัวและต้องทำหน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมใน โรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม
2. ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นในครอบครัว เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยปกติจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบมากกว่าที่จะได้รับจากการฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่โดยตรง หากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น
3. เพื่อน ๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมจริยธรรมบางอย่างให้เด็กรับรู้ รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายคลึงตามเพื่อน ๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยัง

ได้มาจากการได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันและกันระหว่างวัยเดียวกันเอง ซึ่งเพื่อน ๆ ดังกล่าวนี้ คือ เพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ได้ดังนี้

1. บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และชุมชนต่างต้องมีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และร่วมแรงร่วมใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน บ้าน และสถานที่สำคัญในชุมชน
3. กิจกรรม/ งานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กิจกรรมที่บุคคลแต่ละฝ่ายทำร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การจัดการศึกษาโดยมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเหมาะสมแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างมากตามที่ ประกอบ คุณารักษ์ (2543 อ้างถึงใน ชีรภัทร์ เจริญดี, 2542, หน้า 13) อ้างเหตุผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเอง ประชาชนในชุมชนในฐานะเจ้าของ การศึกษาจะรู้ว่า ประชาชนและบุตรหลานของตนต้องการอะไรจากระบบการศึกษา และอะไร ในระบบที่มีอยู่แล้วประชาชนไม่ต้องการ เป็นการลดความสูญเปล่าทางการศึกษา
2. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจ มีส่วนร่วม เป็นเจ้าของ โรงเรียน ทำให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง
3. การมีส่วนร่วมทำให้มี โอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเต็มที่ และมีการนำทรัพยากร ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
4. ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ แนวทางดำเนินงานของ โรงเรียนเป็นอย่างดี
5. โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงตามความต้องการของ ผู้ปกครอง และชุมชนซึ่งจะส่งผลถึงนักเรียนต่อไป
6. โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันดีขึ้น

นกนตธ ธรรมบวร (2541, หน้า 31) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้านการศึกษา มิใช่มีผลต่อความสำเร็จด้านการเรียนของเด็กเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตของเด็ก นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตัวเด็กเองอีกด้วย

ในงานชิ้นเดียวกันนี้ พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัว ซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีกรเตรียมเด็กสำหรับประสบการณ์สังคม มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสำคัญ

รัตนา สถิตานนท์ (2543, หน้า 40) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนที่อยู่แวดล้อมเด็กและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กว่า “พ่อแม่ คือ ครูที่รู้จักเด็กดีมาตั้งแต่เกิด อยู่ใกล้ชิดที่สุด และมีหัวใจรักที่ใครจะปฏิเสธไม่ได้ เป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ เป็นผู้ส่งเสริมเด็กให้ยอมรับวินัยและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามในการทำงานหนักและทำงานให้สำเร็จ”

เฉลิมชัย วาสะศิริ (2533, หน้า 17-18 อ้างถึงใน ถาวร พวงมณี, 2547, หน้า 18-19) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่จะปฏิบัติต่อบุตรหรือนักเรียนในปกครอง ในทัศนะที่สอดคล้องกัน คือ

1. บิดา มารดา เป็นผู้มีส่วนสร้างความอบอุ่น ความรัก ความมั่นคง และเสริมสร้างกำลังใจให้บุตรและนักเรียนในปกครองเป็นอย่างมาก เป็นต้นว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบิดา มารดา แนะนำในเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการเรียน สนับสนุนในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มความสามารถ
2. ถ้าเป็นไปได้ควรเลือกทำและสำหรับที่อยู่อาศัยในบริเวณที่เงียบสงบ ปราศจากสิ่งรบกวนและควรจัดหาห้องส่วนตัวให้สมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อให้มีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียนที่บ้านของนักเรียน
3. พยายามให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน เช่น คอยดูแลให้มีเวลาทำงานที่ครูมอบหมายให้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่มอบหมายงานทางบ้านให้นักเรียนมากจนไม่อาจปลีกเวลาเพื่อทบทวนบทเรียนได้
4. ควรปกครองนักเรียนด้วยความยุติธรรม ไม่บังคับ หรือตามใจมากเกินไป
5. ให้นักเรียนมีเงินสำหรับใช้จ่ายอย่างเพียงพอ และมีเครื่องใช้สำหรับเล่าเรียนครบทุกอย่าง
6. เอาใจใส่ดูแลสุขภาพของนักเรียน เมื่อเจ็บไข้ไม่สบาย ต้องรีบพาไปรักษา
7. หากหนังสือดีมีประโยชน์ให้อ่าน และแนะนำให้รู้จักเลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่า และรู้จักคบหาเพื่อน

พรพรรณ พิพิทธิกุลชัยพล (2528, หน้า 42 อ้างถึงใน ดาวร พวงมณี, 2547, หน้า 19) กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาของบุตรหลานของตน (นักเรียน) ดังนี้ คือ

1. ผู้ปกครองต้องช่วยกันรับผิดชอบในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนร่วมกับทางโรงเรียน ซึ่งทำได้โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำการบ้าน หรือทำการเพาะปลูกที่บ้าน ทั้งนี้ ทางบ้านต้องเอาใจใส่ช่วยแนะแนวและคอยกระตุ้นนักเรียนด้วย เพื่อจะได้ทราบแนวการสอนของครูและความสามารถในการเรียนของนักเรียน

2. สนับสนุนการฝึกมารยาทของนักเรียนได้รับการศึกษาจากโรงเรียน เช่น ฝึกการพูดจาให้สุภาพ การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร ฯลฯ

3. สนับสนุน ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการฝึก และเอาใจใส่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียน และให้นักเรียนได้ออกกำลังกายตามสมควร

จากประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสรุปได้ว่า การที่บุคคลที่มีคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันนั้น มีความเกี่ยวเนื่องมาจากสถาบันครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ จากคนรอบข้างภายในครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู สถานภาพของครอบครัว อาชีพของครอบครัว ฯลฯ มีบทบาทต่อการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ตัวจักรสำคัญของสถาบันนี้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นพ่อแม่ การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีประโยชน์มาก กล่าวคือโรงเรียนจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาตรงตามความต้องการชุมชน ชุมชนเข้าใจในแนวทางการบริหารงานของโรงเรียน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ทำให้นักเรียนเป็นชุมชน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งจะส่งผลถึงความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า เป็นการบริหารจัดการแบบศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งผลที่ตามมา คือ การจัดการศึกษายังไม่มีคุณภาพที่น่าพอใจ ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น ซึ่ง ได้แสดงเจตนารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจทางการบริหารจัดการ ปราบกฏตามมาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 40 และมาตรา 58(2) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 84)

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำปริญาตรีของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ๆ และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษา ดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

จากพระราชบัญญัติดังกล่าว นักวิชาการจึงได้พยายามหาแนวทางจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวคิดหลักดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 5-6)

1. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (Stakeholders)

ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่า การกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษามากขึ้นนี้ จะทำให้เขาเกิดความตระหนักในคุณประโยชน์ของการศึกษาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองตามความต้องการของเขา และมุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหาร (School-Based Management: SBM)

เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารและจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตที่ดีได้ คือ ผู้เรียนมีคุณภาพ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานจึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และเป็นการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชน และสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิด ร่วมทำ (Participation & Collaboration) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษากลายเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคน ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคน และกับสังคมโดยรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่า การให้ทุกคน ทุกส่วนของสังคม มีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา จะทำให้เกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของ ให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ การสืบทอดความรู้ของท้องถิ่น การกำหนดค่านิยมหรือคุณธรรมที่ท้องถิ่นนั้น ๆ เห็นว่าเหมาะสม การจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างศักยภาพของท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่จะนำการเรียนรู้เข้าสู่ชีวิตทางสังคม ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สภาพสังคมไทย เผชิญวิกฤติการณ์ทางคุณค่า และวิกฤติการณ์ทางปัญญา เนื่องมาจากสาเหตุที่หลากหลาย เช่น การเบียดเบียนค่านิยมแบบไทย ๆ ไปตามกระแสสังคมโลก การยึดติดกับคุณค่าในอุดมคติเป็นชนวน ความขัดแย้งทางสังคม ตลอดจนความสับสนในค่านิยม เนื่องจากคุณค่าในอุดมคติตรงข้ามกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ตลอดจนความรวดเร็ว ทันสมัยของสื่อทุกประเภทที่เผยแพร่ทั่วไป ในยุคปัจจุบันทำให้เด็กไทยรับเอาวัฒนธรรมและแบบอย่างต่าง ๆ มาจากต่างประเทศ ทั้งทางแถบเอเชียบางประเทศและกลุ่มประเทศทางตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นอเมริกาหรือยุโรป โดยไม่ได้มีการพิจารณาว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร อีกทั้งการขาดความเอาใจใส่ ดูแลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งผลให้ พฤติกรรมของเด็กไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในเรื่องของ การมีวินัย ศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม จนทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ต้องเสียเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม กลมกลืนกับคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมประเพณีแบบไทย ๆ ก็คือ การยกระดับคุณภาพของคนให้สูงขึ้น โดยสังคมมีความคาดหวังอยู่กับการศึกษาที่จะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดีงาม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเสริมสร้างให้เด็กไทยเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ และกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศต่อไป (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2544)

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี คุณธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติตนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข คุณธรรมมีหลายรูปแบบ เช่น คุณธรรมในรูปของศีลธรรมหรือรูปแบบของค่านิยมเชิงจริยธรรม หรือจริยธรรมในรูปแบบของธรรมะ ทั้งนี้คุณธรรมยังหมายรวมถึงค่านิยมในสังคม ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งคุณธรรมทั้งหลายเหล่านี้บางครั้งก็เป็นความรู้สึก เช่น หิริ โอตตัมปะ เป็นต้น และบางครั้งก็เป็นพฤติกรรมจากการกระทำ เช่น การให้ทาน การมีสัมมาอาชีวะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมไว้ ดังนี้

วคิน อินทสระ (2541, หน้า 106) ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง อุปนิสัย อันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตของมนุษย์ โดยอุปนิสัยดังกล่าวนี้ ได้มาจากความพยายามและความประพฤติ ที่ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 20) อธิบายว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่ดี เป็นคุณภาพของจิตใจ ที่ส่งเสริมให้จิตใจ ดีงาม จนประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เหมาะสมที่ควร และฝังอยู่ในจิตใจ ได้แก่

1. คุณธรรมทางสติปัญญา หมายถึงความรู้ทางทฤษฎีและความรู้ทางปฏิบัติที่ส่งผล ต่อความมีเหตุผลและการกระทำหน้าที่

2. คุณธรรมทางศีลธรรม คือ ความมีจิตสำนึกในสิ่งที่ดีงามและเหตุผลคุณธรรมทาง ศีลธรรมไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและไม่ได้คิดขึ้นมาแต่กำเนิด แต่เป็นคุณลักษณะที่เป็น นามธรรม

จากข้อความข้างต้นสรุปความหมายของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สิ่งดีงามที่มีอยู่ภายใน จิตใจมนุษย์ เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวกับคุณงามความดีที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่กระทำ ไปด้วย ความสำนึกในใจ เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวกับคุณงามความดีที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่กระทำ ไปด้วย ความสำนึกในใจ จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา โดยมีเป้าหมายว่า เป็นหลักใน การประพฤติปฏิบัติ การทำความดีและพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อความสงบสุข เป็นประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม

จริยธรรม

จริยธรรม เป็นการแสดงออกถึงความประพฤติและการปฏิบัติตามความคิด ที่ถูกต้อง เหมาะสม ละเว้นในสิ่งที่ควรละเว้น กระทำในสิ่งที่ควรกระทำด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุผล ปฏิบัติถูกต้องตามกาลเทศะ อันจะนำความรุ่งเรืองและความสงบสุขมาสู่สังคม ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของ จริยะ ว่า เป็นความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม คือ คุณความดี หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ดังนั้น จริยธรรมจึงหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีบุคคล สำคัญให้ความหมายของจริยธรรมไว้ ดังนี้

บัวหลวง แสงสว่าง (2548, หน้า 22) อธิบายไว้ว่า จริยธรรมประกอบด้วย คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ กับคำว่า ธรรม หมายถึง คุณธรรม ความดี ความชอบ ความถูกต้อง เมื่อรวมกันเป็น จริยธรรม จึงหมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันเกิด จากการมีคุณธรรมในจิตใจ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติ ปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก

ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2542, หน้า 4) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นความประพฤติที่ดีงามสมควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติสืบต่อไป และถือว่า จริยธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของคนทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2541, หน้า 13) อธิบายว่า จริยธรรม เป็นเรื่องของการฝึกนิสัย ที่ทำบ่อย ๆ จนเคยชิน แล้วกลายเป็นคุณธรรม เป็นการริเริ่มจากภายนอกเข้าไปสู่ภายใน และเป็นลักษณะนิสัย เป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ฉะนั้นการทำความดีต้องทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย

กรมการศาสนา (2541, หน้า 31) ได้อธิบายว่า จริยธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติและผู้ประพฤติจะต้องรู้เวลา โอกาส และสถานการณ์

เปียเจต์ (Piaget, 1960, p. 1) อธิบายว่า จริยธรรม เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือกับการจัดเตรียมทางสังคม โดยมีหลักการของตนเอง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจในหลักแหล่งความยุติธรรม หลักของการแลกเปลี่ยนตอบแทนทางคุณงามความดี และการเคารพปฏิบัติต่อกัน ในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976, p. 53) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นพื้นฐานของความยุติธรรมที่กระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับคนทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีความขัดแย้ง เป็นอุดมคติ ดังนั้นพื้นฐานทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิ ชื่อเรียกร่องของบุคคลอย่างเสมอภาค

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม อย่างเหมาะสมให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อความสงบสุขของตนเอง ผู้อื่นและสังคม นอกจากนี้ยังเป็นคุณสมบัติที่ดีงามในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งควรประพฤติปฏิบัติเป็นประจำให้กลายเป็นนิสัยที่ยั่งยืน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมปกครอง ก็ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามแก่เยาวชนของชาติ และสร้างความผาสุกให้กับสังคมต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ทฤษฎีสำคัญ ๆ ที่อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ แบ่งออกได้เป็น 3 ทฤษฎี ซึ่ง สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์ (2542, หน้า 12) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) นักจิตวิทยาคนสำคัญ คือ ฟรอยด์ (Freud, 1964) ฟรอยด์เชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับซูปเปอร์อีโก้ หรือ โนธรรม (Superego or Conscience) ซึ่งเด็กได้รับจากพ่อแม่ หรือผู้ใกล้ชิดด้วยกระบวนการถอดแบบ (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานของสังคมเข้าไว้ ซูปเปอร์อีโก้จะทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานความประพฤติที่ถูกต้องดีงามที่กำหนดโดยสังคม หรือ

อีกนัยหนึ่ง ซุปเปอร์อีโก้เป็นตัวละคร (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์ให้ เป็นไปตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อความประพฤตินั้นไม่สอดคล้องกับ ค่านิยมหรือมาตรฐานที่ตนเองยึดถืออยู่ จิตสำนึกในส่วนที่เป็นคุณธรรมนี้จะกระตุ้นให้เกิด ความรู้สึกขัดแย้งในใจ ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความละอายใจ อันทำให้คนต้องเก็บกดหรือ ทำในสิ่งที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร เพื่อจะได้ลดความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาดังกล่าว

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive-Developmental Theory) ผู้ที่เสนอทฤษฎีนี้ ขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา กล่าวคือ โคลเบอร์กเชื่อว่า จริยธรรมหรือ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกผิดเกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทาง ปัญญา ด้วยเหตุนี้ โคลเบอร์ก จึงยึดเอาทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1960) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ตามทฤษฎีของเพียเจต์ พัฒนาการทางปัญญา มนุษย์พัฒนาขึ้นเป็นลำดับขั้นตามอายุ เริ่มจากขั้นที่ยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แล้วค่อย ๆ พัฒนาไปเป็นลำดับจนถึงขั้นสามารถคิดตามหลักเหตุผลนามธรรม ได้ ด้วยเหตุนี้ พัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทางของ โคลเบอร์กจึงแบ่งออกเป็นขั้น ๆ เช่นกัน โดยโคลเบอร์ก แบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ และภายในแต่ละระดับยังแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Preconvention Level)

ขั้นที่ 1 ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ใช้การตอบสนองความต้องการเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

2. ระดับกฎเกณฑ์สังคม (Convention Level)

ขั้นที่ 3 ใช้การยอมรับของกลุ่มหรือสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

3. ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (Post-Convention Level)

ขั้นที่ 5 ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 6 ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

โคลเบอร์ก เชื่อว่า กฎเกณฑ์ที่เราตัดสินใจความถูกผิดของการกระทำจะพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำกว่าไปสู่ขั้นที่สูงกว่าทีละหนึ่งขั้นตามลำดับอย่างแน่นอนอนตายตัว ไม่มีการย้อนขั้นหรือ ข้ามขั้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการไตร่ตรอง ซึ่งต้องอาศัย ทั้งความสามารถทางปัญญาและการช่างคิดช่างสังเกตของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับฟังความ

คิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในทฤษฎีใหม่ โดยเฉพาะจากผู้ที่มีระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าตน 1 ขั้น ทำให้ผู้ที่อยู่ในสภาพนี้ ต้องปรับตัวเอง โดยการสำรวจและจัดระเบียบความเข้าใจของตนเองใหม่ มีการจำแนกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณาการ (Integration) ประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เป็นความเข้าใจใหม่ขึ้นแทนความเข้าใจเก่าได้จริยธรรมใหม่ ซึ่งอยู่ในขั้นที่สูงกว่าจริยธรรมเก่า

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่เสนอขึ้นโดยนักจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีแบนดูรา (Bandura) เป็นผู้นำคนสำคัญ ทฤษฎีนี้ได้อาศัยแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์หลายอย่าง เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีความคิดสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม คือ การถอดแบบ (Identification)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ โดยเชื่อว่านอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (Elementary Reflex) แล้วมนุษย์มิได้ถูกจัดเตรียมให้มีพฤติกรรมอื่น ๆ มาโดยกำเนิดหากต้องมาเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น โดยมีแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีว่า

1. การเรียนรู้ของมนุษย์นอกจากจะเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเองแล้วส่วนหนึ่งยังเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observational Learning) และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่า และการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ประเภทหลังนี้ช่วยให้มนุษย์รู้ว่าอะไรคืออะไร ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
2. ผลของการเรียนรู้ อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม และความรู้เหล่านี้จะมีผลในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าเมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล และความกลัวขึ้นล่วงหน้า ในทำนองเดียวกัน เมื่อเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับผลกรรมหนึ่ง มนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับการเกิดผลกรรมหนึ่งเมื่อทำพฤติกรรมหนึ่งได้

พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

ในปัจจุบันมีผู้กล่าวถึงความสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรม กันมากขึ้นเนื่องจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความบกพร่องและความเสื่อมโทรมทางความประพฤติปฏิบัติของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลง

ในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งเน้นทางด้านวัตถุและการแสวงหาความสุขสบายให้กับชีวิตด้วยการพัฒนาอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกและรูปแบบของความบันเทิงในลักษณะต่าง ๆ ได้แพร่กระจายสู่สังคมไทยอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งจูงใจให้คนในชนบทอพยพ เลื่อนไหลเข้าสู่สังคมเมืองอย่างมากมายต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ส่งผลต่อจิตใจของผู้คนที่มุ่งประโยชน์ของตนเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคมไทยลดน้อยลงไปทุกที นับวันยิ่งเพิ่มพูนปัญหาให้กับสังคมมากขึ้น เป็นเท่าทวีคูณ มีสถาบันหรือบุคคลสำคัญที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2555) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ได้แก่ การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมที่เป็นลบ ได้แก่ การคดโกง การลักขโมย การเห็นแก่ตัว เป็นต้น ซึ่งผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูงจะไม่กระทำในสิ่งเหล่านี้ พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะการปฏิบัติในทางที่ตรงหรือเลวร้ายของบุคคลย่อมส่งผลต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (2555) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น ๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2540, หน้า 3) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าลักษณะอื่น ๆ เช่น ความรู้ เจตคติ หรือเหตุผลเชิงคุณธรรม จริยธรรม เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้นจะส่งผลต่อความสงบสุขและความทุกข์ของคนในสังคม

พอสเสเด (Posada, 1994 อ้างถึงใน สราวุธ ประกอบแสง, 2551, หน้า 18) ประมวลข้อคิดเห็นเพื่อกำหนดความหมายของพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้แคบเข้ามาและแยกออกจากพฤติกรรมประเภทอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการที่สำคัญ ดังนี้

1. พฤติกรรมการปฏิบัติตามคุณธรรมหรือค่านิยมหนึ่ง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรัก สามัคคี ความอดทน ออกกำลังกาย ออกกำลังกาย ความรักชาติ เป็นต้น

2. พฤติกรรมการให้ผู้อื่นให้โทษแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสมและยุติธรรม การทำให้เกิดผลดีแก่ผู้ที่สมควรได้รับ และการให้โทษแก่ผู้ที่สมควรได้รับโทษ ซึ่งอาจจะระบุไว้ในกฎหมายหรือหลักศีลธรรมต่าง ๆ หรือตามการประเมินอย่างมีหลักการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. พฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น ทาน ศีล สมาธิ เป็นต้น

4. พฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่องานมากกว่าเพื่อเงินหรือเพื่อลาภยศ สรรเสริญ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญรองลงมาจากความสำเร็จของงาน การกระทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จ โดยการใช้ความโลภ โกรธ หลงให้น้อยลงที่สุดก็นับว่าเป็นพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่น่ายกย่องแล้ว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคม และปฏิเสธการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองในสังคม พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความสำคัญต่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในสังคมทุกคนทุกภาคส่วน ที่จะต้องอบรมและปลูกฝังเยาวชนของเราให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืน

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทยให้กับเยาวชนและประชาชนในชาติ ดังนี้

มาตรา 79 รัฐต้องให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนา ที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ๆ ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

มาตรา 80(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนี้

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาของไทยนอกจากต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการแล้ว ยังต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

จริยธรรมตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

พฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นแนวทางในการปลูกฝังหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้นทั้งระดับเยาวชนและประชาชนในประเทศ เป็นจริยธรรมที่หากบุคคลมีอยู่ในตนเองแล้ว สังคมจะเกิดความสงบสุขโดยส่วนรวม พฤติกรรมทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเป็นจริยธรรมตามเกณฑ์มาตรฐานด้านผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีวินัย

ความขยัน

กรมวิชาการ (2527, หน้า 131 อ้างถึงใน อัมพร เรืองศรี, 2547, หน้า 35) ให้นิยามว่าความขยัน คือ การใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเข้มแข็งอดทน มานะ บากบั่น ไม่ท้อถอย

กรณีการ์ กิริมย์รัตน์ (2548, หน้า 6) กล่าวว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายาม เอาใจใส่ต่องานด้วยความกระตือรือร้น เพื่อให้งานบรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือความต้องการ

กัลยา ศรีปาน (2542, หน้า 17) กล่าวว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายาม เอาใจใส่ต่องานด้วยความกระตือรือร้น รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือความต้องการ

พิไลพร ก้องสมุทร (2549, หน้า 9) กล่าวว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง การมีความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ มีความมานะพยายามและไม่ย่อท้อต่อความมีอุปสรรคทั้งปวง ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยการทำบ้านและงานสม่ำเสมอ ตั้งใจทำงานที่มอบหมายให้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 166) ให้ความหมายไว้ว่า ความขยัน หมายถึง ทำการงานอย่างแข็งขันไม่ปล่อยปละละเลย ทำหรือประพฤติอย่างสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน แข็งแรง เข้าที่ รุจิร ภูสาระ (2541, หน้า 3) กล่าวว่า ความขยัน หมายถึง ความพยายามตั้งใจเอาใจใส่ อดทนทำงานจนเสร็จอย่างไม่ย่อท้อ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2537, หน้า 137 อ้างถึงใน อัมพร เรืองศรี, 2547, หน้า 36) ได้ให้ความหมายว่า ความขยัน หมายถึง ความตั้งใจและความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงาน ให้เต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานและมีความพยายาม ที่จะทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่า ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะพยายาม เอาใจใส่ต่องานด้วยความกระตือรือร้น ไม่นิ่งเฉยให้เวลาล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์ ทำงานอย่างเข้มแข็ง ไม่ปล่อยปละละเลย ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ ไม่เกียจคร้าน และมีได้ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือความต้องการ

ความประหยัด

ความหมายของความประหยัด มีผู้กล่าวถึงความประหยัดในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 146-147) ได้กล่าวถึงขอบข่ายผู้ที่มีความประหยัดว่ามีลักษณะดังนี้

1. การประหยัดเวลา ได้แก่ การรู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักวางแผนของตนเองและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด มียอมให้เวลาหมดเปลืองไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่นำมาให้เป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ในการหาความรู้ในการสร้างความคิด ในการศึกษาล่าเรียน ในการสร้างสมรรถภาพ ในการสร้างอำนาจในการสร้างทรัพย์ การทำงานอดิเรก ช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม
2. การประหยัดทรัพย์ เป็นการรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด เหมาะกับรายรับ มีการออม ยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม การรู้จักใช้ทรัพย์ให้ถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่

- 2.1 พยายามจ่ายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็น ให้สมควรแก่สภาพ
- 2.2 การรู้จักกำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะพอควรแก่กำลังทรัพย์สิน
- 2.3 การรู้จักเก็บรวบรวมรายได้อันสมควรเก็บไว้เป็นทุนสำรอง
- 2.4 ทำทรัพย์สินที่มีอยู่ให้เจริญงอกงาม
- 2.5 คຸ້ມครองรักษาให้ปลอดภัย
- 2.6 บุรณะของเก่าอันควรบูรณะให้กลับไปใช้ประโยชน์ได้ใหม่
- 2.7 ใช้และถนอมของใช้และทรัพย์สินให้คงคุณค่าและประโยชน์นาน
- 2.8 รู้จักทำของใช้เอง อย่าคิดแต่จะซื้อหรือจ้างเขาทำรำไป
- 2.9 ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อให้หมดเปลืองโดยเปล่าประโยชน์
- 2.10 ไม่บำรุงบำเรอความสุขสนุกจนเกินไป
- 2.11 ขยันหาทรัพย์สินใหม่มาเพิ่มเติม

3. การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง การรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ของตนและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์คຸ້ມค่ามากที่สุด ได้แก่ การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา ของส่วนรวมรักษาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ

จิตติภัทร สิงห์ลีเลิศ (2547) กล่าวว่า การประหยัด เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต้องมุ่งให้เกิดกับนักเรียนและบุคคลทั่วไป ให้รู้จักรักษาคຸ້ມค่าของเพื่อให้ใช้ได้ยาวนานและเกิดประโยชน์สูงสุด

ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2550, หน้า 14) กล่าวว่า การประหยัด หมายถึง การรู้จักถนอมทรัพย์สิน เวลา ทรัพย์สิน และสิ่งของ ทั้งส่วนตนและสังคมรู้จักประมาณตนในการใช้ปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคຸ້ມค่าที่สุดรวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตนและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 24) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่าประหยัด หมายถึง การที่นักเรียนใช้ทรัพย์สินและสิ่งของ ทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างคຸ້ມค่าตามความจำเป็น เลือกรื้อซื้อสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งจำเป็น และรู้จักเก็บออม รวมถึงการรู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า การประหยัด เป็นพฤติกรรมในเรื่องการรู้จักใช้ และบำรุงรักษาทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของเครื่องใช้ เวลา ทรัพย์สินธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งการรู้จักระมัดระวังและยับยั้งความต้องการให้อยู่ในขอบเขตอันพอเหมาะพอควร เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ทรัพย์สินในการดำรงชีวิตเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่

ความซื่อสัตย์สุจริต

กรมการฝึกหัดครู (2541, หน้า 13) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ หมายถึง ความซื่อตรง จิตใจไม่คดโกงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

กัลยา ศรีปาน (2542, หน้า 31) กล่าวว่า ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือของคนทั่วไป และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใคร ๆ ก็ยากคบด้วย ไม่ว่าไปอยู่ที่ใดก็จะมีความองอาจ กล้าพูด กล้าทำอย่างเปิดเผย

กฤตรินทร์ นิมทองคำ (2542, หน้า 45) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การประพฤติอย่างเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อมิตรสหาย และมีความจงรักภักดีประเทศชาติ ไม่คิดทรยศ ประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่ขโมยของผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด หากเก็บสิ่งของได้ต้องส่งคืนให้เจ้าของ

ชาญชัย อาจิณเสมาจาร (2543, หน้า 52) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความ เป็นมนุษย์ที่ศักดิ์สิทธิ์ หากผู้ใดได้รับการยอมรับศรัทธาอย่างจริงใจจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และยอมให้ ความร่วมมือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ดังที่ ขงเบ้ง กล่าวว่า คนเราหากไร้สัจจะ ก็จะยืนอยู่ใน หมู่คนมิได้ ตนเองรักษาสัจจะผู้อื่นจึงจะให้ความเชื่อถือ หากไร้สัจจะจะเสียแล้วผู้อื่นก็จะไม่เชื่อถือ ขงเบ้ง ถือสัจจะเมื่อออกคำสั่งไปก็ต้องปฏิบัติ ฉะนั้นจึงสามารถบัญชาการได้ตามความปรารถนา

ชูวงศ์ ฉายะบุตร และมุ่งหมาย ซื่อตรง (2548, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ หมายถึง การปฏิบัติตนทางกาย วาจา และใจที่ตรงไปตรงมา ไม่แสดงความคดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ดังนั้นงานสิ่งใดก็ต้องทำให้สำเร็จเป็นอย่างดี ไม่กลับกลอก มีความจริงใจต่อทุกคนจนเป็นที่ไว้วางใจของทุกคน

ดวงเด่น นุเรมรัมย์ (2547) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาและจริงใจในสิ่งที่ถูกที่ควร ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม รวมไปถึงการไม่คดโกง หลอกลวง และพูดแต่ความจริงไม่พูดโกหก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 382) ได้ให้ความหมาย ความซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

บุญศักดิ์ แสงระวี (2541, หน้า 139) อธิบายถึง ลักษณะของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จะมี พฤติกรรมปรากฏอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. ความมีสัจจะ คือการแสดงออกที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการนึกคิดกับการพูดและการกระทำ เช่น พูดและทำตรงกับที่คิด คิดอย่างไรพูดและทำอย่างนั้น ไม่เรรวน เปลี่ยนไป เปลี่ยนมา และเคยพูดไว้อย่างไรครั้งต่อไปก็พูดอย่างนั้น

2. ความจริงใจ คือ การแสดงออกใด ๆ ต่อบุคคลอื่นด้วยความรู้สึกแบบตรงไปตรงมา ไม่หวาดระแวงจนไม่อาจมอบความรู้สึกดี ๆ ต่อบุคคลอื่นได้หรือทำให้การแสดงออกและการกระทำเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง

3. ความน่าไว้วางใจหรือน่าเชื่อถือ คือ การกระทำตนให้เป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจของบุคคลอื่นเสมอ ๆ

ประภาศรี สีหอำไพ (2543, หน้า 65-66) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา และใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ยึดหลักแห่งความยุติธรรม ซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสังคม ประเทศชาติ หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมายที่ถูกต้องดีงาม ประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง

วรรณนา วงษ์ฉัตร (2547, หน้า 110) ได้อธิบายถึง เหตุผล 6 ประการของการเป็นคนซื่อสัตย์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อจิตใจสงบ
2. เพื่อบุคลิกลักษณะและชื่อเสียง
3. เพื่อความสัมพันธ์ที่ดี
4. เพื่อความสมบูรณ์ทั้งหมด
5. เพื่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต
6. จงเป็นคนซื่อสัตย์และเชื่อถือได้

อมรรัตน์ เทพกำปนาท (2549, หน้า 3) กล่าวว่า “ความซื่อสัตย์” เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็ความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม จะต้องมีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะหากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใด สังคมก็จะวุ่นวายไม่สงบ คนจะเอารัดเอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปความหมายของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม มีความจริงใจ ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อประเทศชาติ

ความมีวินัย

สังคมมนุษย์จะอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุขนั้นเนื่องมาจากความมีระเบียบวินัยในสังคม ซึ่งบุคคลทุกคนจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามที่สังคมกำหนดขึ้น ถ้าสังคมขาดระเบียบวินัยอาจเกิด

ความสับสนวุ่นวายขึ้น ฉะนั้นการสร้างระเบียบวินัยในสังคมจึงจำเป็นต้องวางรากฐานให้กับสมาชิกในสังคมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดประสิทธิภาพ การให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องระเบียบวินัยจึงเป็นช่วงสำคัญอย่างยิ่งที่จะให้เด็กซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมและเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตเรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติตาม (ณรงค์ สายพิมพ์ทอง, 2530)

ระเบียบวินัยควรเริ่มต้นที่ตัวเด็กก่อน เพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า ดังทฤษฎีจุดกำเนิดการควบคุมตนเองของเมอเรอร์ ได้กล่าวไว้ว่าการเกิดวินัยแห่งตนเป็นจุดเริ่มต้นของบุคคลที่ต้องอาศัยการฝึกอบรมเพิ่มเติมในวัยเด็ก เพื่อฝึกฝนให้เด็ก ๆ เป็นผู้ที่สามารถบรรลุภาวะทางจิตได้สมบูรณ์ สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้ว่าจะมีสิ่งเร้าจากภายในหรือภายนอก วินัยเป็นรูปหนึ่งของจริยธรรม จริยธรรม คือ ปทัสถานของความประพฤติ คนเราทุกคนถ้ายังไม่ตายก็มีพฤติกรรมกันทุกคน

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2546, หน้า 774) ได้ให้ความหมายของวินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนข้อบังคับปฏิบัติ

พิไลพร ก้องสมุทร (2549, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความมีระเบียบวินัยไว้ว่า หมายถึง การรู้จักทำตามข้อตกลงของกลุ่ม การรู้จักจัดสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยรวมถึงการแต่งกายให้ถูกระเบียบ การเป็นคนตรงต่อเวลา รู้จักควบคุมความประพฤติให้ถูกต้อง ตามระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และศีลธรรม เช่น การทิ้งขยะให้ถูกที่ และมีมารยาทการฟัง การพูดให้ถูกกาลเทศะ

กรมวิชาการ (2544, หน้า 17) ได้สรุปความหมายของวินัย และการเกิดวินัยจากการสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทยไว้ว่า วินัย หมายถึง กฎระเบียบ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ความมีวินัยเกิดขึ้น ได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อสังคม โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกล่าว สั่ง หรือบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้องและเหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามอย่างจริงใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่จะนำไปสู่การมีวินัยในตนเอง เรียกว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้นั้นเองเป็นควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

ซุติมา สัจจานนท์ (2540, หน้า 84) กล่าวว่า การมีวินัยเป็นการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม นั้น วินัยเป็นสิ่งจำเป็น วินัยเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เจริญด้วยคุณธรรม ช่วยควบคุมชีวิตจิตใจของคน ให้อยู่ในระเบียบอันดีงาม มีความสามัคคีพร้อมเพรียงและช่วยสร้างความเจริญให้ตนเองและสังคม สมบูรณ์ สิंहคำป้อม (2542, หน้า 36) สรุปความหมายของคำว่าวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่อยู่ ภายในบุคคล ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน ตามที่สังคมกำหนดเอาไว้ โดยให้ถือว่าเป็นการบังคับให้กระทำ

จากความหมายที่รวบรวมไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่า วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ การศึกษา อบรมเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย และช่วยส่งเสริมบุคคลในสังคมให้เป็นผู้มี ความรับผิดชอบ สามารถควบคุมตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ นอกจากนั้นวินัยยังทำให้บุคคล ได้รู้ระเบียบของสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการสร้างเสริมวินัยย่อมต้อง เริ่มตั้งแต่สังคมครอบครัว ไปสู่สังคม โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา จนกระทั่ง ไปสู่สังคมประเทศชาติ และสู่สังคมโลกในที่สุด โดยการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและฝึกจนเป็นนิสัย เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เด็ก สามารถปฏิบัติตามได้ สังคมครอบครัวเป็นสังคมที่เหมาะสมกับการสร้างวินัยในตนเองให้เด็กกับเด็ก เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษาที่เป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้น และเป็นผู้สร้าง วินัยในสังคมส่วนรวมให้กับผู้เรียนต่อไป

ความสุภาพ

ความสุภาพ เป็นหนึ่งในคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่เราคนไทยควรได้นำมายึดถือ ปฏิบัติ ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ในหมู่คณะ สังคมจะอยู่อย่างร่มเย็นและสงบสุข ได้ด้วยคุณธรรมที่อยู่ในทุกท่วงคน อีกทั้งการนำมาใช้ในทางที่ถูกต้องดีงาม ย่อมนำมาเกียรติยศชื่อเสียง มาสู่ตนและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ความสุภาพ คุณธรรมพื้นฐานหนึ่งที่เราคนไทยควรยึดถือปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่ดีในสังคม ความสุภาพเรียบร้อย ย่อมหมายถึง กิริยา วาจา ของผู้ปฏิบัติที่ได้แสดงออกมาให้เห็นถึงคุณลักษณะ ที่ดีงามของผู้นั้นและสังคมนั้น ๆ ด้วย ความสุภาพจะแสดงออกมาให้เห็นถึงการอ่อนน้อมถ่อมตน การพูดคุยด้วยวาจาไพเราะ อ่อนหวาน ไม่หยาบคาย การรู้จักเสียสละ การรู้จักให้อภัยผู้อื่น การ ขอร้องให้ผู้อื่นกระทำตามในสถานการณ์ต่าง ๆ การรู้จักกล่าวคำขอโทษเมื่อรู้ตัวว่ากระทำผิด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เราต้องการให้เกิดขึ้นในทั่วทุกชนชั้น ดังนั้นไม่ว่าชนชาติใดก็ตาม ถ้าได้ปฏิบัติตนให้อยู่ในความสุภาพ ชาตินั้น ประเทศนั้น ย่อมมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น มีแต่ความ เจริญพัฒนาก้าวหน้าเทียบเท่าอารยประเทศอย่างแท้จริง สอดคล้องกับจรัส แก้วเป็ง (2547, หน้า 74) กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกกับพระสงฆ์ ครู-อาจารย์

จะเป็นไปในลักษณะสำรวจและนอบน้อม และมีพฤติกรรมแสดงออกต่อผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ก็แสดงถึงการมีสัมมาคารวะ ทั้งการพูดจาและกิริยาท่าทาง และสอดคล้องกับบุญมี แทนแก้ว (2541, หน้า 124-125) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้มีจริยธรรมทางวาจาควรเป็นผู้ที่พูดจาสุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล เป็นต้น และสอดคล้องกับอุดมศักดิ์ ภาระพฤติ (2555) กล่าวว่า ความสุภาพ ย่อม หมายถึง กิริยามารยาท การพูดจาที่ทักทาย ที่ผู้ปฏิบัติได้แสดงออกมาให้เห็นถึงคุณลักษณะภายในอันดีงาม ได้แก่ การอ่อนน้อมถ่อมตน การพูดคุยด้วยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ไม่มีคำหยาบคาย เจ็บปน ไม่ก้าวร้าว การรู้จักเสียสละ การให้อภัยผู้อื่น การรู้จักคำกล่าวขอโทษเมื่อกระทำผิด หรือ การขอร้องให้ผู้อื่นกระทำตาม มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่เสมอ ย่อมเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นทั่วทุกชนชั้น ดังนั้นไม่ชาติใดชนใดก็ตาม ถ้าได้ปฏิบัติตนอยู่ในความสุภาพ สังคมย่อมมีความสงบสุขร่วมเย็น น่ายุ่่น่าอาศัย ประเทศชาติก็จะมีแต่ความเจริญก้าวหน้าเทียบเท่าอารยประเทศอย่างแท้จริง

ดังนั้น สรุปได้ว่า ความสุภาพ คือ พฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความอ่อนโยนอย่างจริงใจ มีกิริยาท่าทางเรียบร้อยทั้งกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งแสดงออกได้ทุกที่ ทุกเวลา

ความสะอาด

สะอาด เป็นหนึ่งในคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ควรนำมายึดถือปฏิบัติใช้ คือ ความสะอาด ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม

ความสะอาด หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอในการรักษาความสะอาดร่างกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย โรงเรียน และสาธารณสถาน เช่น สวมใส่เสื้อผ้าที่สะอาด โดยดูแลเสื้อผ้าให้สะอาด ทั้งขณะในที่ทั้ง ไม่ขีดเขียนข้อความในบริเวณที่ไม่สมควร ฝึกนิสัยการล้างมือทุกครั้งก่อนและหลังรับประทานอาหารและการขับถ่าย เป็นต้น

การปลูกฝังเยาวชนให้มีความตระหนักในการรักษาความสะอาดเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ในสังคมร่วมกัน เห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาด ดังนั้น สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกฝังในการรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย การทำความสะอาดห้องนอนด้วยตนเอง และสภาพแวดล้อมภายในบ้าน และชุมชนส่วน โรงเรียน ก็ควรส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรับผิดชอบความสะอาดของสถานที่ต่าง ๆ ภายในบริเวณ โรงเรียน อาคารเรียน หรือติดคำขวัญ ข้อความชักชวนให้รักษาความสะอาดบริเวณ โรงเรียน และแจ้งแผนนโยบายการรักษาความสะอาดโรงเรียนเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสำนึก

ในการรักษาความสะอาด สอดคล้องกับสุวาวิโรจน์ จันตา (2547, หน้า 57) กล่าวว่า การดูแลรักษาห้องเรียน อาคารเรียน รวมทั้งสภาพภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้สะอาด ปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เพื่อความสุขในการเรียนของนักเรียนและครูผู้สอน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรมด้านความสะอาดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนอย่างยิ่ง นักเรียนต้องรู้จักรักษาความสะอาดทั้งร่างกายและจิตใจของตนเองให้สะอาดแจ่มใสอย่างสม่ำเสมอ ก่อนแล้วจะส่งผลถึงนิสัยรักความสะอาดทั้งต่อตนเองและผู้อื่นรวมถึงสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย

ความสามัคคี

กัลยา ศรีปาน (2542, หน้า 39) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกถึงการร่วมแรงร่วมใจ ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดีอย่างสร้างสรรค์โดยไม่กลั่นแกล้งรังแกกัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

เทิดทูน สุจวีรี (2544, หน้า 8) กล่าวว่า ความสามัคคีเป็นการที่ทุกคนพร้อมกายและความคิดเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ โดยไม่มีการเถียงงานหรือชิงดีชิงเด่นกัน

สุมาลี สุดจินดา (2546, หน้า 5) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกระทำกิจกรรมให้สำเร็จ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

โรงเรียนมีนโยบายให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านความสามัคคี และมีการประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีให้กับนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความรักสามัคคีกันในการที่จะพัฒนาโรงเรียน เช่น กิจกรรมกีฬาภายใน ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี การจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนในการรณรงค์ในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ (โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด, 2554, หน้า 15)

สรุปได้ว่า ความสามัคคี เป็นคุณธรรมที่รวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผลักดันให้งานใดงานหนึ่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความสามัคคีที่ไหนก็จะเกิดความสงบสุขที่นั่น

ความมีน้ำใจ

ความมีน้ำใจ เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีที่บุคคลกระทำต่อผู้อื่นและสังคม ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น มีจิตอาสาพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งความมีน้ำใจ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่มีในตัวบุคคล และเป็นคุณธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของคนไทยซึ่ง ได้มีผู้ให้ความหมายของความมีน้ำใจ ดังนี้

กนก จันทร์ขจร (2533, หน้า 278 อ้างถึงใน ผ่องศรี สามศรีทอง, 2548, หน้า 36) ให้ความหมายของความมีน้ำใจ หมายถึง อุปนิสัยใจคอแท้ ๆ ของคนที่รู้จักระลึกถึงนิสัยผู้อื่น เรียกว่าความมีน้ำใจ ผู้ที่มีน้ำใจนั้นเป็นผู้ที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือเรียกว่า มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น และสังคม มีน้ำใจต่อคนรอบข้าง เห็นผู้อื่น ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือ ก็รับเป็นภาระให้โดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น ลูกให้นั่งแก่เด็ก สตรี คนชรารับรถประจำทาง คนมีน้ำใจย่อมมีคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 380) ให้ความหมายของคำว่า มีน้ำใจ หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน

บรรทม มณีโชติ (2530, หน้า 25 อ้างถึงใน ผ่องศรี สามศรีทอง, 2548, หน้า 38) กล่าวว่า ความมีน้ำใจ หมายถึง การมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยไม่มุ่งดูค้ายิ่งในด้านการพูด การกระทำ โดยให้กำลังใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น

วุฒิศักดิ์ สวัสดิ์วัฒน์ (2534, หน้า 38 อ้างถึงใน ผ่องศรี สามศรีทอง, 2548, หน้า 41) อธิบายถึง “คุณธรรม” ประการหนึ่งที่ผู้บริหารหรือนักธุรกิจรวมทั้งมนุษย์ทุกคนต้องระลึกถึงเสมอ คือ ความมีน้ำใจ ผู้ที่มีน้ำใจจะก่อให้เกิดความเบิกบานและอบอุ่นใจแก่ผู้รับ และเต็มใจที่จะให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความตั้งใจ มีความสุขกับการให้ และเป็นผู้ที่ทำให้อีกบุคคลอื่นมีความสุข ผู้มีน้ำใจทำให้โลกนี้น่าอยู่เพราะเป็นผู้ให้ความรัก ความเมตตา ความกรุณาและไม่ตรีจิตจากหัวใจ ดังนั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ในฐานะใด ประกอบอาชีพใด จะเป็นนักธุรกิจหรือไม่ก็ตาม พื้นฐานความเป็นมนุษย์ คือ น้ำใจ จะต้องเป็นหลักการสำคัญในการดำรงชีวิตและการประกอบการงาน การสอน และฝึกฝนตน การมีน้ำใจเป็นสิ่งที่ดีงาม น่ารัก น่านิยม เพราะผู้ที่มีน้ำใจย่อมไม่ขาดแคลน ไม่อับจน แต่ตรงกันข้ามกลับเป็นผู้ที่จะพบหนทางของความสุขความเจริญในทุก ๆ ด้าน

พระเพด็จ ทัดตชีโว (2531, หน้า 31 อ้างถึงใน ฟ่องศรี สามศรีทอง, 2548, หน้า 42) อธิบายว่า คุณสมบัติของคนดีที่คนทั้งหลายต้องการ สามารถจัดคุณลักษณะได้หลายกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ความมีน้ำใจ ประกอบด้วยลักษณะของความเสียสละ โอบอ้อมอารี มีแต่ให้เห็นแก่ส่วนรวม มีความสามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน ใจกว้าง มีเมตตา กรุณา รักผู้อื่น

กลุ่มที่ 2 คือ ความฉลาด ประกอบด้วยความคิดดี ๆ ไม่โง่ รู้ผิด รู้ถูก มีเหตุผล มองโลกในแง่ดี

กลุ่มที่ 3 คือ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อื่น ประกอบด้วยการไม่เบียดเบียนใคร ไม่ก้าวร้าว รุนแรง ไม่เกะกะเกราะ จริงใจ ซื่อสัตย์

กลุ่มที่ 4 คือ มีความอดทน มีความบากบั่น ซึ่งจะเป็นลักษณะหลักที่จะแฝงในทุกหนทุกแห่ง เหมือนความชื้นที่แฝงอยู่ในทุกที่แม้ในก้อนหิน

ถกทพิพย์ แก้วพรหม (2545) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้ เช่น การพาเด็กหรือผู้สูงอายุข้ามถนน หรือการสละที่นั่งบนรถโดยสารให้หญิงมีครรภ์ เป็นต้น ถิ่นับว่าเป็นการแสดงความมีน้ำใจ การแสดงความมีน้ำใจจึงไม่ใช่วัดกันด้วยเงิน บางคนมีเงินมากอาจเลี้ยงน้ำใจก็ได้ บางคนเป็นเศรษฐีแต่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่ยอมสละเงิน โดยที่ไม่รับประโยชน์ตอบแทน

จากข้อความต้นแสดงให้เห็นว่าความมีน้ำใจและความเสียสละประกอบด้วยคุณลักษณะ ได้แก่ ความไม่เห็นแก่ตัว การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการกระทำเหล่านี้ผู้กระทำทำด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ความมีน้ำใจมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก สังคมจะอยู่อย่างอบอุ่นถ้าผู้คนในสังคมรู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตลอดจนการคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีคุณประโยชน์ทั้งตัวเองและส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองในการประพฤติปฏิบัติ และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคม จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ปกครองได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

มีผลต่อการส่งเสริมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี ครอบครัวมีความสุข แนวคิดดังกล่าวจากงานวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน โรงเรียนบ้านคลองสิบแปด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ระดับชั้น วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ระดับชั้น

ในที่นี้ หมายถึง ระดับชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง และระดับชั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง จากการศึกษาพัฒนาการของเด็กวัยเรียน เด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปี จะเป็นวัยอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเด็กวัยเรียน ที่อายุระหว่าง 12-15 ปี จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสติปัญญา จิตใจ และสังคม เป็นวัยแห่งการเตรียมพร้อมทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ถ้าเด็กได้รับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุก ๆ ด้าน เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างราบรื่น เด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นวัยที่เข้า โรงเรียน เด็กจะเริ่มเรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อนแล้วจึงค่อยเป็นประสบการณ์ในการหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่ไกลตัวออกไป ผู้ที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนจะต้องดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัย ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุชีรา วิบูลย์สุข (2551) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคี 4 ฝ่าย มีบทบาทเป็นหลักสำคัญในการเสริมสร้างความรู้คู่กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักคุณธรรมต่างผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สุจิตรา ปันดี (2547) พบว่า ผู้ปกครองซึ่งมีส่วนร่วมมากในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในด้านความกตัญญูด้านความความซื่อสัตย์ ด้านความสุภาพ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความประหยัด และด้านความมีน้ำใจ และพัชรินทร์ สนวนใต้ (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองบอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วม

ของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นมีความแตกต่างกัน ฉะนั้น ระดับชั้นของผู้ปกครองนักเรียนจึงเป็นตัวแปรที่น่าสนใจและมีความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

วุฒิการศึกษา

ในที่นี้หมายถึง วุฒิการศึกษาของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและสูงกว่า ประถมศึกษา มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมากในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ สวนใต้ (2552) ในงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เมื่อศึกษากลุ่มผู้ปกครองตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความขยัน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความสุภาพ และด้านความสะอาด มากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ยกเว้นด้านความประหยัด และด้านความมีน้ำใจ ดังนั้น ความแตกต่างของวุฒิการศึกษาจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้ ดังนั้นวุฒิการศึกษาจึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการนำมาศึกษาสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

อาชีพ

ในที่นี้หมายถึง อาชีพของผู้ปกครองที่จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ เกษตรกรรม รับจ้าง และอื่น ๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลมีความคิดที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการมีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็กแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของคูฟแมน (Koufman, 1949, p. 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อาชีพ การอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติพิทย์ วิเชียรวัฒนชัย (2554) เรื่อง การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปลูกฝังและพฤติกรรมที่ปรากฏด้านคุณธรรมของเด็กปฐมวัย พบว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปลูกฝังด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ในภาพรวมแตกต่างกัน ดังนั้นอาชีพจึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการนำมาศึกษาสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชมนาด วิเชียรสาร (2552) วิจัยเรื่อง หนังสือส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนหนองทุ่มสงเคราะห์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2550 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมนักเรียน

เรื่องคุณธรรมนำความรู้ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดีทุกข้อ คือ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมีวินัย การประหยัด มีน้ำใจ ขยัน สะอาด และสุขภาพ ดังนั้น จึงเห็นว่านักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 ที่เรียน โดยการใช้หนังสือส่งเสริมคุณธรรม นำความรู้ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างขึ้น มีพฤติกรรมที่เป็นผู้มีความรู้คุณธรรมนำความรู้ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคุณ และพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข

พัชรินทร์ สนวนใต้ (2552) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองบอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนั้น มีความแตกต่างกันเมื่อแยกตามระดับชั้น วุฒิการศึกษา เพศ โดยมีผลการเปรียบเทียบดังนี้ ตามระดับชั้น พบว่า ผู้ปกครองในระดับช่วงชั้นที่ 2 มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทางด้านความสุภาพ และความสามัคคี มากกว่าผู้ปกครองในระดับช่วงชั้นที่ 1 ตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความขยัน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความสุภาพ และด้านความสะอาด มากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ยกเว้นด้านความประหยัด และด้านความมีน้ำใจ และเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้งเพศชาย และเพศหญิง ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น ไม่แตกต่างกัน

นิรนุช เหลือลมัย (2552) ศึกษาการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า แผนการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นแกนหลักเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์ รวมทั้งสิ่งที่ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการกระทำทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึกและการปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้นอย่างเป็นกระบวนการ ผู้เรียนได้ร่วมกันวางแผนการทำงานและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญดังกล่าว ทำให้เกิดรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2551) ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า บทบาทกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งการรับรู้ นโยบาย การดำเนินงานของ โรงเรียน และมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีรูปแบบการประเมินที่เป็นทางการ ผู้ปกครองและชุมชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดแก่นักเรียน ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีป้อยให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น

สุชีรา วิบูลย์สุข (2551) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: พหุกรณีศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของภาคี 4 ฝ่าย มีบทบาทเป็นหลักสำคัญในการเสริมสร้างความรู้คู่กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักคุณธรรมต่างผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

จิตณรงค์ ขดภูเขียว (2551) ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ เรื่องการส่งเสริม 8 คุณธรรมพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้นวัตกรรมประเภทบทความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวรคุณอุปถัมภ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง การส่งเสริม 8 คุณธรรมพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้นวัตกรรมประเภทบทความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีวินัยและมีความพึงพอใจในการเรียนดีขึ้น

สังัด กระจ่าง (2550) ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้นวัตกรรมกลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเตือน โรงเรียนวัดใหม่เกตุงาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ก่อนการใช้นวัตกรรมกลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเตือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 69.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า มีระดับการพัฒนาในระดับดี เรียงตามลำดับ คือด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ มีระดับการพัฒนาในระดับปานกลาง คือ ด้านการมีสัมมาคารวะ ด้านการมีระเบียบวินัย และด้านการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หลังการใช้นวัตกรรมกลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเตือน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 91.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า มีระดับการพัฒนาในระดับดีมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการมีสัมมาคารวะ ด้านการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และด้านการมีระเบียบวินัย เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน พบว่า ร้อยละของนักเรียนก่อนการใช้นวัตกรรม

กลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเดือนที่ผ่านการประเมินเท่ากับ 69.44 ร้อยละของนักเรียน หลังการใช้นวัตกรรม กลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเดือนที่ผ่านการประเมิน เท่ากับ 91.97 ดังนั้น ร้อยละของนักเรียนผ่านการประเมิน เพิ่มขึ้น เท่ากับ $91.97 - 69.44 = 22.53$ แสดงให้เห็นว่า ผลการใช้วัตกรรมการกลุ่มเพื่อนรัก เพื่อนเดือน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนตามคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านการมีสัมมาคารวะ ด้านการมีระเบียบวินัย ด้านการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดโครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาให้นักเรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ มีการพัฒนาที่ดีมากขึ้น

จิตติมา ชนะศักดิ์ศิริ (2548) ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากเรื่อง การอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กภาษาไทย ที่พิมพ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2545 ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมมีคะแนนจากการทดสอบ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

คูฟแมน (Koufman, 1946, p. 7) ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อาชีพ การอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเมิร์ค (Mearcks, 2001 อ้างถึงใน สุรชาติพิย์ วิเชียรวัฒนชัย, 2554) กล่าวว่า จากการศึกษาพัฒนาการด้าน คุณธรรมจริยธรรมของเด็กเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวในเขตเมือง อายุระหว่าง 5-12 ปี พบว่า พัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งวัดโดยใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการ ทางวัฒนธรรม ของเดอทีน และพิม (Kurtines-Pimm) พบว่า พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมจะสูงสุด เมื่ออายุ 8 ปี และคงที่เมื่ออายุ 11 ปี หลังจากนั้นจะลดลงเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างปกติ พบว่า พัฒนาการทาง คุณธรรมจริยธรรมของเด็กเร่ร่อนที่มีอายุ 9 ขวบ หรือมากกว่านี้มีแนวโน้มที่แตกต่างกันในทางลบ

จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การที่ผู้ปกครองได้มี โอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ จะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีสุขภาพจิตที่ดี ครอบครัวยังมีความสุข เป็นคนดีตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร และเป็นคนดีมีคุณธรรมที่สังคมและ ประเทศชาติต้องการ แนวคิดดังกล่าวจากงานวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม ต่อไป